

"İncəsənətdə zövq deyilən bir şey yoxdur"

Həmsöhbətimiz güneyli şair Ümid Nəcəridir.

- Karantin günləri necə keçir?

-İşimlə bağlı ana dilimizə tərcümələr edirəm və əsasən şeir kitabları oxuyuram. Eyni zamanda, özüm də yazı-pozu ilə məşğul oluram. Əslində bu günlər evdə olsaq da, bunu boş vaxtların çoxluğu kimi dəyərləndirmək olmur, çünki evdən işlərimizə davam edirik, bu nə qədər çətin bir proses olsa da.

- "Qaranlıq fotosu" adlı kitabına olan diqqət sizi qane etdimi?

-Bildiyimiz kimi, şeir kitabına diqqət böyük təsəvvür etdiyimizdən azdır.

Buna baxmayaraq ki, kütlə oxucusuna yazan şairlər xalqın diqqətini çəkə bilər. "Qaranlıq fotosu" heç kəsin diqqətini çəkmək üçün nəşr olunmadı. Bu kitab "Ədəbiyyat qəzeti"-nin baş redaktoru Azər Turan kimi ədəbiyyat incisi ön söz yazıb.

Elnarə Akimova kimi obyektiiv tənqidçinin diqqətini cəlb edib və təhlil yazıb. Eləcə də Səlim Babullaoğlu kimi dəyərli şair kitabın məsləhətçisidir. Bundan gözəl nə ola bilər?! Məni bu diqqətlər qane edir. Bir də dostlarım və məni tanıyanlar bilirler ki, çox təbliğət və diqqət dairəsində olmaqdan xoşlanan insan deyiləm.

- Şeirlərini oxuyuram, daha çox fəlsəfi yönəyə yükləndirməyə meyllisiniz. Sizcə bu, şeirdə əsas sayılan poeziyanı ikinci plana keçirmək olmur?

-Bilirsinizmi, şeir hərəkətdir, düşüncə axınıdır. Mən bir şeir üçün günlərlə fikirləşirəm. Bir anda baş verir və götürüb yazıram. Yazma prosesində heç ağılıma gəlmir ki, yazdıqlarım fəlsəfidir, yoxsa poeziya. Hər hansı təsvirdən və metaforadan ləzzət alıramsa, tez yazıram.

Bəzi duyğular var ki, o şeirin canında gizli qalmalıdır. Şeiri hər dəfə oxuyanda fərqli hisslər yaşatmalıdır.

İstənilən bir şeiri oxuyan zaman əgər eyni hissi yaşadınızsa, demək o şeir ölümə məhkumdur. Şeirin də musiqi kimi, sinema kimi öz tərəfdarları var. Elə insan var ki, kino sahəsində sənət əsərlərinə baxır, elə insan da var ki, səhərdən axşama hind kinolarına vaxtını sərf edir. Çoxu buna deyir: "incəsənətsəvidir". Məncə, zövq mədədə zövq deyilən bir şey yoxdur. İnsan mühiti, dünyanı necə dərk edirsə, eləcə də incəsənəti o cür dərk edə bilər. Artıq və ya incəsənət professional bir sahədir. Bir sənət əsərini xəlv etmək xeyli istedad və zəka tələb edir.

Eyni zamanda sənət əsərini bir şəxs olaraq dərk etmək üçün böyük istedad tələb edilir. Məncə bugünkü dövrümüzdə poeziya bir mesajdır. Şeir də bir canlı kino kimi insanın duyğularını, vicdanını, qorxu hisslərini oyatmağa malik bir sənətdir. Amma



ümumi baxanda bu sənət bir "sevgi məktubu"na çevrilir.

İnsan kədəri öyrənmir, kədər elə insanla birgə doğulur

- Bədbin notda şeirləriniz üstünlük təşkil edir. Demirəm, pozitiv olmalısınız. Amma şeirdə ağrıya ironiya etmək də mümkündür. Hətta şeir kitabınızın adında da qaranlıq var.

-Məncə bütün həssas məqamlarda və hadisələrdə nəse kədər var.

Onsuz da insan qəmgin dünyaya gəlir. İnsan kədəri öyrənmir, kədər elə insanla birgə doğulur. Biz pozitiv olmaq üçün həyatda çoxlu cəhd

edirik, çünki içimizdəki ümid olmadan qidalanır. XXI əsrin keşməkeşli illərində, xeyli muharibələr, cinayətlər və həmçinin yeni diktator simalar meydana oldu. İnsanların vaxtını almaq üçün cani dildən çıxan siyasətçilər bugünkü dünyamızı da beləcə, qaranlıq etdilər. Bir şair olaraq hər gün bu hadisələrlə üzləşib necə kədərli və bədbin olmaya bilərik? Mən necə ürəkdən sevinə bilərəm, hansı ki gəldiyim yolun üstündə onlarla dilənçi ilə rastlaşaram.

Poeziya ruhun və düşüncənin istehsalıdır. Şeir həyatda insanları qurtarmaq üçün də bir rol oynaya bilər. Mən buna bədbinlik deməzdim, hansı ki biz yaşadığımız mühitin bir parçasıyıq. Biz daima hisslərin və hadisələrin şüaları altında təsirlənirik.

- Bir çox hallarda şeirdə ləhcənin olmasına qarşı çıxırlar. Sizsə müəyyən qədər Təbriz ləhcəsi ilə yazırsınız. Şairin şeirdə elmi-qrammatik qaydalarla əməl etməsi mütləqdir?

-"Hər hansı dildə yağsa bu yağış, mən öz ana dilimdə islanıram"- bu şeiri hardasa oxumuşam. Təbiidir ki, mən 25 il Təbrizdə yaşayıb orada nəfəs alıyıram. Və biz məktəbdə ilk dil olaraq farscanı öyrənmişik, buna baxmayaraq, mənim ixtisasım filologiya: Azərbaycan dili və ədəbiyyatıdır. Məncə, şeirlərimdə ləhcə deyilən bir şey yoxdur. Fərqli cümlə quruluşu var. Əlbəttə ki, şeirlərimdə fərqli cümlə qururam. Bir

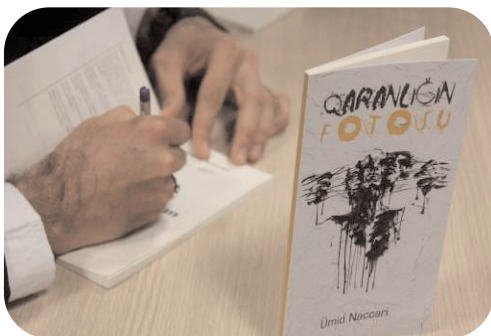
qaydada cümlə quruluşunun əleyhinəyəm. Poeziyada cümlə quruluşu yazıçıdan asılıdır və yaxşı bir harmoniya qurmaq üçün bu bir fürsətdir.

- Mətbuatda tərcümələrinizi oxuyuram. Bəzən elə hiss edirəm ki, təcüməçiliyə iddia edirsiniz.

-Yox, mən heç vaxt iddialı olmamışam. Öz istedadıma qədər danışıram. Amma çalışıram ki, yaxşı tərcümələrim olsun. Şeirin ruhu itməmək üçün çoxlu enerji sərf edirəm. Amma bunu da deməliyəm ki, son altı ayda çox az fəaliyyət im olub.

- Bəzən elə şairlərin tərcüməsi olur ki, deyirəm, nə ehtiyac vardı bu şəxsləri tərcümə etməyə. Qonorar səbəb ola bilərmi buna?

-Qonorar almaq üçün tərcümə etməmişəm. Tələbəlik illərində bu pula ehtiyacım olub və xoşladığım sahədən pul əldə etmək istəmişəm. Amma heç vaxt bəyənəmədiyim şairi tərcümə etməmişəm, yeni şairi tam əminliklə



seçib tərcümə etmişəm. Və bəzən də elə şairləri tərcümə etmişəm ki, Azərbaycan türkcəsinə az tərcümə olunub.

Təsəvvür etdiyim sevgiyə çatmamışam

- Sevgini hələ də başa düşmürsünüz? Bir müsahibənizdə belə deyiminizə rast gəlmişdim.

-Sevgini başa düşürəm və həmin sevgi ilə də yaşayıram. Ancaq təsəvvür etdiyim sevgiyə çatmamışam, onu tapmamışam. Hansı ki, beynimdə utopik və ideal bir sevgi var. Dediym sevgi insandan alınan bir sevgi deyil bəlkədə, bilmirəm.

- Bu bir qədər də xəstəlik halı olmasın?

-Mövlanənin bir şeiri var: "Reştəyi bər gərdənəm əfəndə dust, mikesəd hərcə ke xaterxahe ust (Boynumdan bir ip salıb dost, və ürəyi hara istəyirsə aparır). Bütün insanların psixologiyasında xəstəliklər var. Ancaq bu xəstəliyin azı-çoxu var. Sevgi anlayışında insan nə qədər xəstə olsa, o qədər yaxşıdır məncə. Sevginin son dərəcəsinin də başqa gözəlliyi var, xəstəlik olsa da... Sevgisiz heç cür yaşamaq mümkün deyil. İnsanın canında bir ali varlıq var, o da Sevgidir.

- Cənubi Azərbaycandan buraya köç edən insanlar-dansınız. Azərbaycan və-təndəşliyi ala bildinizmi?

-Hələ ki, müraciət etməmişəm. Bir ölkədə ömürlük yaşamaq üçün təbii ki, vətən-

daşığa ehtiyac duyulur. Gərəkdir necə olur...

- Təbrizdə və digər Azərbaycan şəhərlərində yerli mətbuat fəaliyyət göstərir. Burdakı yazarları orada hansı formada təqdim etmək olar. Və ya siz özünüz bu yöndə hansı işləri görürsünüz?

-Bildiyiniz kimi, 2 il öncə heç bir maddi dəstək ummadan Təbrizin "Sancaq" qəzeti ilə çalışırdım. Buradan xeyli şairlərin əsərlərini çevirib təqdim etdim və o tayda çox yaxşı qarşılandı. Qəzetin poeziya bölməsinin səviyyəsini qorumaq üçün çox çalışdım və yaxşı nəticə əldə etdik. Amma daha vaxt baxımından və vəsait ayırmadıqları üçün fəaliyyəti dayandırdım. Güney Azərbaycanda ana dilimizdə bir neçə dərgi və qəzet çap olunur. Bu sıradan "Ban" dərgisi keyfiyyəti baxımından yaxşıdır. Bu sahədə dostlarla söhbətlərimiz olub. Ümid edirəm ki, yaxın gələcəkdə fikrimizdə tutduğumuz ideyalar gerçəkləşəcək.

- Ortaq media, ədəbi sayt yaratmaq mümkündür. Ayırı-ayrı fəaliyyətdənsə ortaqlıq fəaliyyət məncə düşüncə birliyinə səbəb olar. Eyni zamanda, regional ayrımcılıq aradan çıxar.

-Əslində bunu düşünürdük. Və bir ildir buna görə xeyli müzakirələr aparmışıq. Bir sayt yaratmaq və onu aktiv saxlamaq üçün təbii ki, maliyyə lazımdır. Bir neçə şəxsdən bu məsələ ilə bağlı müraciət etmişik. Hələ ki, bir cavab əldə edə bilməmişik. Müvafiq dəstək alınca mütləq belə bir saytı yaratmaq fikrindəyik.

- Sovet dövründə siyasi məsələlərə görə Cənubdan bura köç edən insanlara məstəsnə yanaşma var idi. Elmi adı daha tez alırdılar, şimalı istedadlı şair, yazıçılara nisbətə daha zəif şair və yazıçılara xalq mükafat adları verirdi. Həmin dövrü analiz edəndə belə görürəm.

-Təbii ki, sizin dediyinizdə həqiqət var, bu təkcə bir siyasət deyildi, xalqın üroyində inanılmaz bir nisgil var idi. Xalq sevərkə bu işi görürdü. Mən bu hadisəni bir məhəbbət faktı kimi dəyərləndirirəm. O dövrdə qardaş qardaşa qovuşan kimi güneydən quzeyə və yaxud quzeydən güneyə gedən insanlara hörmət bəsləyirdilər. Bu ədəbiyyatda və başqa sahələrdə də özünü göstərdi. Yadıma gəlir, uşaq vaxtlarımda Təbrizdə quzey Azərbaycandan olan insanlara necə hörmət bəsləyirdilər. Hamı o şəxsi qonaq aparmağa çalışdı. Qonaq aparmaq üçün dava-qırğınlarla şahid olmuşam. Amma təəssüf olsun ki, getdikcə bu maraq azaldı, insanlar həmin günləri unutdular. Bizi birləşdirməyə təkcə bir şey var; üroyimiz!! Biz birləşməyəne qədər torpaqlarımız da birləşməyəcək.

Söhbətləşdi: Emin Piri